

Hon var jätterädd och vi följde med ...

Anne Casparsson

– **VI TROR** att om barnens rättigheter ska tillgodoses, behöver vi möta, lyssna och förstå dem. Det är kärnan i vad vi gör, säger Jonas Söderlund när han tar emot i Barnrättsbyråns ljusa lokaler på Södermalm i Stockholm.

Verksamheten startades i oktober 2011, och de arbetar med barns rättigheter utifrån deras egna villkor och behov.

– I många av samhällets hjälpsystem, oavsett om det är sjukvård, socialtjänst eller rättsväsende, ställer man höga krav på barn och ungdomar att kunna formulera sitt problem. De måste ”kvalificera sig” för hjälpen, säger Jonas, som själv har en lång och gedigen erfarenhet av att arbeta med barn och ungdomar i utsatthet. Men om man inte kan formulera sig eller ens har resurserna att ta reda på var hjälpen finns, vad gör man då?

Som ideell aktör och ickemyndighet är det lättare att nå ut till unga, en möjlighet som är grunden till hela idén med Barnrättsbyrån. Inspirationen har man bland annat hämtat

från organisationen Kids Company i London. En del av deras framgångskoncept är att man har helt öppna center dit vem som helst får komma under stora delar av dygnet. Det har gett resultat. På Kids Company har man till och med lyckats nå de allra mest marginaliserade barnen, de som lever i hemlöshet, kriminalitet och missbruk. Nyckeln tror Jonas är att inte ställa några krav utan att istället välkomna alla precis som de är. Idag har Barnrättsbyrån drop in varje vardag mellan klockan 15 och 20. Även lokalen känns kravlös och välkomnande, man kommer direkt in i ett stort rum med soffor och plats för lek. Det yngsta barn som hittills kommit var elva månader och den äldsta 21 år. I det här fallet hade den lilla flickan kommit med sin papperslösa mamma, på rekommendation av en kvinnojour, efter att ha blivit våldsutsatt.

– Vi eftersträvar att vår tröskel ska vara obefintlig. Till socialtjänsten kan många barn uppleva den som enorm, säger Jonas. Detta med att söka hjälp har vi diskuterat mycket under det gångna året. Vad är det? Vilka attraheras av den idén? För vilka är det en självklarhet att söka hjälp utanför sitt familjesystem eller sin närmsta krets och för vilka är det inte det?

Det finns ett samarbetsavtal mellan Barnrättsbyrån och BRIS. Som en del i samarbetet ska barn och unga i Stockholmsområdet som söker hjälp på BRIS-chatten kunna få en tid hos Barnrättsbyrån. De har ambitiösa planer och visioner med verksamheten. Om några år vill man att unga ska känna till vad Barnrättsbyrån är, på samma sätt som de flesta vet vad en

ungdomsmottagning är. En vision är att det ska finnas en barnrättsbyrå i varje kommun och minst en i varje större stad. En funktion som bara ser till barnens rättigheter i alla frågor som rör barn och unga.

Barnrättsbyrån finansieras genom insamlade medel och är idag en relativt liten verksamhet med en ambition att växa. Man vill även anställa en barnrättsjurist. De behöver juridiken som bas för att bli en verksamhet att räkna med, som Jonas själv uttrycker det. I nuläget har man löst det behovet genom ett nätverk av professionella jurister som arbetar helt utan ersättning för Barnrättsbyrån. Bland dem finns Barnombudsmannens jurister och Elisabeth Massi Fritz advokatbyrå.

– Detta är jättebra när vi sitter med ett barn i behov av hjälp. Det kan exempelvis handla om att barnet haft kontakt med socialtjänsten, men inte känt sig sedd, lyssnad på eller helt enkelt inte fått det man har rätt till. Innan vi följer med barnet på ett möte kan vi se till att få hjälp av en jurist med orden, terminologin och till och med paragraferna om det krävs. På så sätt kan vi ännu mer bejaka barns behov, säger Jonas.

Barnrättsbyrån har medvetet haft ett generellt tilltal sedan starten. Majoriteten av förfrågningarna handlar om ensamkommande flyktingbarn. Men även frågor kring vårdnad, boende, umgänge och barn som befinner sig i familjekonflikter är vanliga. Man har också fått en del förfrågningar från unga som är placerade på institutioner och brottsutsatta barn. Även om alla är lika välkomna, menar Jonas att man behöver uppmärk-

samma vissa grupper speciellt. En sådan grupp är exempelvis den ökande andel unga pojkar som prostituerar sig.

– Hur når vi bäst den gruppen som är väldigt eftersatt, som inte ens polisens prostitutionsenhet arbetar med? Det är ett exempel på en grupp som behöver få sina rättigheter tillgodosedda och som väldigt lätt hamnar mellan stolarna.

Stockholms stad har tillfrågat Barnrättsbyrån om att verka som ett oberoende ombud gentemot de barn som är placerade på de HVB-hem som finns för ensamkommande flyktingbarn i Stockholm.

– Då har det exempelvis handlat om hur vi kan anlägga ett barnrättsligt perspektiv på asylprocessen, bland annat när det gäller åldersutredningar. Något som är hårt kritiserat i många andra länder, men som ökar i Sverige.

En åldersutredning innebär att man, om man är osäker på ett barns ålder, gör vissa mätningar av huvud, handleder och tänder. På det sättet menar man att man kan komma nära barnets ålder. Metoden har kritiserats från internationellt håll, och i England har man bestämt sig för att slopa den helt då den inte är vetenskapligt precis. Det handlar krasst om att barn under arton har fler rättigheter och förmåner.

– Vi har samarbetat med HVB-hem där det funnits ungdomar som blivit uppgraderade från sexton till arton år. Om huvudet säger nitton och handleden säger sjutton, hamnar man på arton, vilket visar på det ovetenskapliga i det hela. Då har man 24 timmar på sig att flytta ut ur sitt boende där man kanske byggt

upp hela sin trygghet, inte sällan efter en extremt kämpig och traumatisk resa över jorden.

Jonas har precis jobbat med en flicka från Afghanistan, hon och tre kompisar var på fotbollsturnering i Norge där de avvek och kom till Sverige för att söka asyl. De övriga fick det, men Migrationsverket blev fundersam på hennes angivna ålder på arton år. Man skulle använda sig av Dublinkonventionen i det här fallet, vilket innebär att hon måste söka asyl från det land hon först kom till och i Norge är man relativt restriktiv.

– Flickan skulle till ett första möte hos Migrationsverket på Dublinhandläggarenheten, hon var jätterädd och vi följde med, berättar Jonas.

Enligt Dublinkonventionen kan det vara svårt att få asyl. På mötet blev handläggaren stressad och nervös av Barnrättsbyråns närvaro. När det strulade lite med telefontolken valde plötsligt handläggaren att ställa in hela mötet.

– Vi gick därifrån med en dålig känsla och följde med till hennes boende för att diskutera olika möjligheter. Hur man kan överklaga och vad som händer om man gömmer sig.

Flickan fick tid för ett nytt möte och blev nu lovad en tolk på plats. Återigen ville hon att personal från Barnrättsbyrå skulle följa med. De gick dit väl förberedda men nervösa, alla experter hade sagt att det såg mörkt ut. Väl på plats visade det sig att man hade lagt ner fallet, plötsligt kunde hon söka asyl från Sverige. När de frågade vad som låg till grund för det nya beslutet, fick de inget rakt svar. Men Jonas ser det som ett tydligt exem-

pel på hur det kan gå när någon vuxen som jobbar för barns rättigheter följer med på ett möte med myndigheter.

– Det kan påverka med vår närvaro, även om det är hemskt att det ska behöva göra det. Bara att vara närvarande på ett möte är i sig ett sätt att stärka barnets rättigheter. Barn behöver ombud, det är något vi vill förmedla till opinionsbildare, politiker och beslutsfattare, säger Jonas med eftertryck.

Han tycker att man lägger för mycket ansvar på varje enskild socialsekreterare när han eller hon ska placera ett barn.

– De ska ha kontakt med barnet, familjen, nätverket, med placerande institution, ha goda relationer med alla och kunna förhålla sig neutral. Men om barnet hör av sig till socialsekreteraren och inte mår bra av placeringen eller om dess rättigheter kränkts, och om då socialsekreteraren tar detta på allvar och ifrågasätter institutionen är det samtidigt ett sätt att underkänna sitt eget arbete och erkänna att man gjort en felplacering. Det finns en fara i ett sådant system.

De har just nu ett fall som gäller en vårdnadstvist. Mamman har fått ensam vårdnad och pappan har umgängesrätt, men barnen vill inte träffa honom. Han har slagit mamman och varit aggressiv mot dem, enligt deras egen berättelse. Pappan framhåller då beslutet om sin umgängesrätt och tvingar barnen att träffa honom.

– Vad ska barnen göra? Det man missar här, är att man inte lyssnar på barnen. Man tar inte deras egna åsikter på allvar. Och det tycker jag att man måste göra. Biologiska föräldrar har en

jättestark ställning i lagen, samma gäller familjehemsplacerade barn där den biologiska föräldern kan dyka upp efter många år och hävda sin rätt att bli förälder igen.

I sådana här och liknade fall som Barnrättsbyrån arbetar med handlar det främst om att lyssna på barnen och upplysa familjerätten i en kommun eller en stadsdel om vad de tycker.

– Vi försöker alltid ha ett barnrättsligt perspektiv på situationen. Ofta är det föräldrar som ringer och berättar om en situation, då är vi tydliga och säger att vi alltid jobbar på uppdrag av barnen. Om en förälder vill ha hjälp i kontakten med socialtjänsten, är det inte något vi gör. Vi är ingen föräldrarättsbyrå.

Han kan tydligt se att allt fler barn har svårt att navigera i samhället och att avståndet blivit längre mellan dem som jobbar med de sociala frågorna och barnen.

– Vi får ofta förfrågningar från barn och ungdomar där jag spontant tänker: Men skolkuratoren eller fritidsgården då? Men man har skurit ner på skolhälsovården och tagit bort många fritidsgårdar. Det gör många unga väldigt vilsna och är en stor anledning till att en organisation som BRIS har växt så mycket under de senaste tio åren, tror han.

För Jonas är socialt arbete och samtal ett konstnärskap och en möjlighet att kunna knyta an och verkligen mötas.

– Vi jobbar utifrån ett existentiellt perspektiv; det skulle kunna vara jag, mitt barn, min brorsa eller syrra vi möter. Jag är inte experten. Det är barnet självt på sitt liv och min uppgift är att få barnet att känna det.